

ACC. N:R M. 15674:1-10.

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Ekstrand, Malmö
Härad: Torna Berättare: " " "
Socken: Everlöf Berättarens yrke: f. d. poliskonstapel
Uppteckningsår: 1961 Född år 1882 i Kumlatofte, Everlöfs sn.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lokal - och personhistoria. s. 1-10.

LWF 117

1/2-61

Naturföreteelser.

Vad det beträffar här omnämnda företeelser så finns ej något att anteckna i detta sammanhang, enär relativt sett dylika företeelser i terrängen vere helt obefintliga där på orten, varför jag ej känner till eller hört berättas vare sig om begånga brott eller olyckshändelser som varit anknutna till sådana naturföreteelser.

Fornminnen.

Några fornminnen, gravhögar eller andra, fanns ej i trakten som kunde sättas i samband med spökerier eller dylikt att berätta om. Några stensättningar i form av demarringar eller andra av märkbart slag, har jag mig ej bekant eller hört berättas om, att det skulle ha funnits.

Kyrkan och kyrkogården.

Någon exakt ålder på kyrkan annat än, att den skulle ha blivit byggd någon gång under elvahundratalet, har jag ej hört något närmare berättas om, ej heller att kyrkan ursprungligen skulle ha legat på annan plats, att man skulle ha nedgrävt något levande djur vid kyrkans byggande, har jag ej hört omtalas, ej heller har jag hört ordet "kyrkogrin" nämnas. Vad som menas härmed känner jag ej till. Jag känner ej heller till eller har hört något berättas angående kyrktornet, kyrkdörren eller andra föremål i kyrkan. Om någon bestäm-

dyg 117

melse fanns angående hur högt kyrkklockorna fick ringa, vet jag ej men enligt sägen, skulle de ej få ringa så högt, att de hördes utöver landets gränser. I detta sammanhang berättade man om en patronus för en kyrka, jag kan ej med säkerhet komma ihåg vilken, men jag tycker mig vilja minnas att det skulle vara Genarp, hade av en klockgjutare gjort beställning på en kyrkklocka. Efter det klockan gjutits färdig och blivit upphängd i kyrktornet hade det vid provringningen visat sig, att den ringt så högt, att beställaren som vid tillfället ifråga vistats i Köpenhamn och under en promenad i staden hört ringningen. Uppretad häröver skulle han omedelbart ha rest hem och i sin ilska slagit ihjäl klockgjutaren. Något föremål eller målningar som tidigare skulle ha funnits i kyrkan men som nu är borta, har jag ej hört berättas om. I Everlövs kyrka är hele taket inuti dekorerat med kalkmålningar symboliserande händelser ur bibeln, men när dessa målningar blivit utförda eller deras ålder, vet jag ingenting om. På Remeleåsens sluttning i Stora Rödde ligger en stor jordfast sten, som, enligt vad som berättats, skulle ha slungts från Remeclint av en trollkvinna mot Blentarps kyrka men slagit ner halvvägs mot denna. Trollkvinnan skulle ha begagnat sig av sitt strumpband, vilket hon skulle ha knutit om stenen, och med dettas tillhjälp slungat ut stenen mot kyrkan. Att någon kyrka skulle ha sjunkit, har jag aldrig hört berättas om.

Mellan Everlövs och Slimminge kyrkor, som på den tiden tillhörde samma pastorat, gick en väg som i dagligt tal benämndes prästavägen. med anledning av, att prästen färdades den vägen från den ena kyrkan till den andra för utövandet av sin ämbetsplikt. Samma var förhållandet mellan Ilsterps och Björka kyrkor.

I en skogsdunge belägen å prästgårdens jorderråde finns en särskild på 1850-talet planerad och invigd extra kyrkogård avsedd till jordandet av personer som eventuellt kunde bli kolerasmittade och avlidit därav. En ganska svår koleraepidemi hade vid samma tid härjat i landet och skördat många människors liv. Jag har dock ej hört något berättas om, att den skulle ha krävt något offer där i trakten. Nämda kyrkogård hade tillkommit på grund av, att ett par äkta makar hastigt avlidit samtidigt. Man hade då trott, att det rörde sig om ett fall av kolera, varför de avlidna ej fingo begravas på den allmänna kyrkogården, utan hade man då iordningställt denna extra kyrkogård, där de avlidna makarna jordats. Någon ytterligare begravning har sedan ej inträffat på denna kyrkogård. En gravsten står ännu i denna dag rest över de båda här begravda makarna. Enligt sägnen hade man efteråt kommit till klarhet om, att det ej varit kolera som varit dödsorsaken till de nämnda båda makarnas hastiga bortgång utan ett vanligt förgiftningsfall. Det skulle ha blivit uttrönt, att de avlidna makarna omedelbart före dödsfallet varit på besök i Lund, där

de, vid något tillfälle, då de blivit lämnade ensamma i ett väntrum eller dylikt, druckit ut en förgiftad vätska som varit utsatt i lekalen till dödandet av fluger.

Något som berättats om olika delar av kyrkogården eller vilka som där blivit begravda under särskilda omständigheter, har jag mig ej bekant. Ej heller har jag mig något bekant angående gamla gravstenar eller gravkors. Det enda jag hört berättas som en särskild omständighet i samband med en begravning, var ett fall som skulle ha inträffat någon gång på 1870-talet. Då man skulle försla liket av ägaren till Henriksdals gård, Pål Bengtsson, från gården till kyrkogården hade hästarna råkat i sken utom porten. Man hade dock lyckats få håll på dem utan att någon olycka inträffat. Att händelsen kommit att leva kvar i traditionen hade berett på, att man betraktade omständigheten som ett omen, att hästarna just vid det tillfället skulle råka i sken, då det hade varit allmänt bekant, att Pål Bengtsson i livstiden fört ett ganska utsvävande liv och vid många tillfällen kommit körande hem berusad utan att ha varit utsatt för någon liknande händelse, trots att han alltid hållit sig med livliga och ystra hästar, men han hade tydligen varit en säker hästkarl, vilket kanske kan få betraktas som en förklaring till, att han ej själv blivit utsatt för dylika händelser.

Bebyggelse och hemliv.

Man kunde ibland få höra den tidens gamla berätta om bebyggelsen

före enskiftet i början på 1800-talet. Gårdarna hade då varit sammanförda i byalag med en mer eller mindre öppen plats, där byamännen under ordförandeskap av åldermannen samlades till rådplägning för bestämmandet av de åtgärder som skulle vidtagas till utförandet sådana arbeten som hade karaktären av gemensamt samarbete till byalagets främsta ifråga om gemensamma angelägenheter som berörde alla till byalaget anslutna medlemmar. Enskiftet hade i vissa fall medfört process för fastställandet av rätten till vissa jordområden. Man berättade om två lantbrukare vilka hållit på att processa om ett visst jordområde /lycka/ i 18 år innan ärendet blivit slutgiltigt behandlat för utslag. Särskilda namn på vissa tegar vere ganska vanliga med tillägg av lycka, vång toft, ängen och fäladen, såsom: Träbeningalyckan, Nerrevång, Horskärret, Bredanessen, Ynklet m.fl. Vad som givit upphovet till dessa benämningar, har jag ej hört något berättas om med undantag för Träbeningalyckan som på sin tid varit bebyggd och ägts av en man med träben. Efter dennes död hade jordlotten inköpts av en angränsande gårdsägare och förenats med gårdens övriga markområde och då kommet att få ovannämnda benämning. Ler- och grustag betraktades som allmänningar, som var och en begagnade sig av efter behov. I en skogadunge tillhörande Kumlatofta n:r 2 fanns en "brydestua" som man brukade taga i bruk vid linbråkning. Huruvida man fick begagna sig av denna fritt eller mot ersätt-

ning, vet jag ej, I orten fanns på den tiden en, numera riven, stor
Holländsk våderkvarn och en vattenkvarn till allmänhetens betjänande.
Vattenkvarnen är senare flyttad till och utgör ett museieföremål i
Kulturens Östarp. Dessutom fanns vid samma tillfälle flera mindre
vattenkvarnar för malning till husbehov. De flesta av dem äro numera
borta. Igenlagda åkrar som tidigare varit odlade, vet jag ingenting om
att det skulle ha funnits ej heller vägar eller äldre gränsmärken.
Angående skattefynd så har jag ett minne av, att jag någon gång i min
barndom eller ungdom hört en av den tidens gamle berätta om ett för
en längre tid tillbaka sedan misstänkt skattefynd, som en viss per-
son i orten, namnet kan jag ej komma ihåg, skulle ha kommit i besitt-
ning av. Som stöd för vad som berättaren velat påskina varit den all-
männa uppfattningen vid tiden för anträffandet av fyndet skulle vara,
att den som utpekats som fyndets tillvaratagande, fått sin ekonomi
på något oförklarligt sätt betydligt förbättrad. Någon bekräftelse
på riktigheten av sin utsaga, kunde mannen i fråga givitvis ej lämna.
Även om det kan finnas grund för berättelsens överensstämmande med
verkligheten, får man väl närmast från början betrakta densamma som
ett fantasifester. Dylika förfynd skall ju, enligt lag, anmälas
till vederbörande myndighet, men det kan ju också tänkas, att en en-
skild person som lyckats påträffa och komma i besittning av ett dy-
likt fynd i eget intresse höll detta hemligt. I samband härmed har
jag även hört berättas om vad sägen hade att förtälja om hur man

skulle gå tillväga vid uppgrävningen och borttransporteringen av ett dylikt fynd. Arbetet med grävningen och tillvaratagandet av fyndet skulle ske efter solens nedgång och under absolut tystnad. Om någon under tiden råkade yttra ett enda ord hade allt varit ogjort. Enär fyndföremålet då helt försvann ur allas åsyn. I detta sammanhang kom jag just nu att tänka på en sägen som jag på sin tid hört berättas av min moder och som hon i sin ordning hört i sin ungdom. Man skulle ha upptäckt ett fornfynd någon stans bestående av en koparkittel försedd med tvenne ören. Man hade fört in en järnstång genom båda örenen, i vilken en man vid varje ända fattat tag för att med tillhjälp av denna lyfta upp kitteln ur hålet i jorden. Just som de hölle på härmed hade en gammal gumma kommit tillstädes och yttrat något till männen som hölle på med upplyftningen av kitteln. Denne skulle då i samma stund ha lossats från järnstången och helt försvunnet med sådan kraft att järnstången varit nära att kastas upp i ansikten på de båda männen.

Vid de tillfällen då några personer äldre eller yngre vore fria och samlade till något samkväm, hände det ofta att man började berätta spökhistorier av mer eller mindre härresande karaktär. Av vad jag kan komma ihåg härrörde sig dessa i flera fall från gård i Stera Rödde, där man påstod sig ha sett lite av varje av övernaturliga ting bl.a. huvudlösa gubbar vandra omkring på gården och i dess när-

het. Anledningen till att det här spökade skulle, enligt sägnen vara, att det någon gång under tidernas lopp skulle ha grävts ner silver under huslängorna. Gården hade stått obebodd i många år efter det att ägarna, man hustru och ett litet barn avlidit kort tid efter varandra. Gården hade då gått i arv till den dåvarande ägaren, vilken även ägde Simentorps säteri och en gård i Everlövs by, där han var boende. Efter denne ägares död togs gården emot av en son till honom. Vid sitt giftermål besatte sig sonen på gården. Sedan dess hade man aldrig hört något om spökerna där. Det fanns också ett mindre hus kallat Munkahuset i närheten av Östarp som var föremål för en del spökhistorier. Detta hus hade också stått öde en del år, Så hände det sig en dag, att en unghärd vid namn Kristian Hagström kom till en av Östarpsgårdarna, där jag hade plats för tillfället, och talade om, att han skulle flytta in och bosätta sig i Munkhuset. Folket i gården yttrade då: "Hur vågar du bo där? Det spökar ju". "Där finns nog ej andra spöken än jag själv när jag kommer dit," svarade han. Efter cirka en veckas tid kom Hagström åter på besök till gården. Då hade han kommit till annan uppfattning om spökerna, för han yttrade då. "Jo Ni kan ge Er tusan på, att det spökar i alla fall." För ett par kvällar sedan då jag satt uppe och skrev ett brev mellan klockan elva och tolv, med ryggen vänd mot dörren, tyckte jag mig höra något mystiskt ljud och vände mig om, Jag fick då se ett par stora svarta lurviga hundar komma in genom den stängda

dörren och taga ett nappatag med varandra, varefter båda fölle i golvet med en hörbar duns. I samma stund försvann synen". Ingen ville sätta tro till honom utan tog det hela för ett skämt, men han påstod med stor bestämdhet, att det var sannt. Vid ett senare besök på gården en tid efteråt, hade han nya spökerier att omtala, som han haft kännning av. Hundarna hade ej vidare uppenbarat sig, men varje natt mellan klockan 11 och 12 hade han vaknat av att ett bullrande oväsen hördes från loftet över rummet, där han låg. Huruvida detta fenomen kan ha varit verklighet eller om detsamma kan ha sin orsak i en uppjagad nervositet, kan jag ej yttra mig om, men jag har funnit mig föranlåten att här omnämnda företeelsen för den händelse den skulle kunna komma att vara till något intresse för Eder. Några krigshändelser att berätta om, känner jag ej till, ej heller har jag hört något berättas om, att något kungabesök skulle ha förekommit där på orten.

Personer.

Ofta hörde man berättas anekdoter om en viss präst som varit kyrkoherde i församlingen i mitten av 1800-talet vid namn Pålsson. Enligt traditionen skulle han ha varit en mäktig myndig och respektabel herre, som man ej vågade besöka utan under särskilt tvingande omständigheter. Man talade om, att då någon kom till honom på hans tjänsterum, så röt han åt den besökande, så snart han fick se honom

dörren, innan vederbörande ens hunnit hälsa, "Vad vill Du"? Det fanns flera egenartade anekdoter i svang om denne prästmans uppträdande liv och leverne, men jag kan tyvärr ej här återge dem i detalj, enär jag nu glömt bort dem helt och hållet. Några andra personer som varit av betydelse för bygden, har jag inget minne av, att jag hört berättas om. Däremot berättade man i sällskap gärna och med förkärlek historier av skämtsamt slag och ibland ganska ekivåka, ur skalden Bellmans liv och leverne. Dessa anekdoter rörde sig i största allmänhet huvudsakligast om hans tillvitade många galna upptåg, där hovets damer vore inblandade och hans sätt att skoja och driva gyckel med dessa.

En man som man också gärna ville berätta om var konung Karl XV. vilken syntes ha varit både älskad och avhållen av allmogen, Man ville med dessa berättelser särskilt framhålla denna konungs stora popularitet, hans enkla och fördömsfria sätt att umgås med folk i allmänhet.

Dessa historier från såväl Bellmans som från Karl XV. tid hade av allt att döma genom traditionen hållits vid liv från generation till generation.

Malmö i november 1961

Högaktningsfullt

